

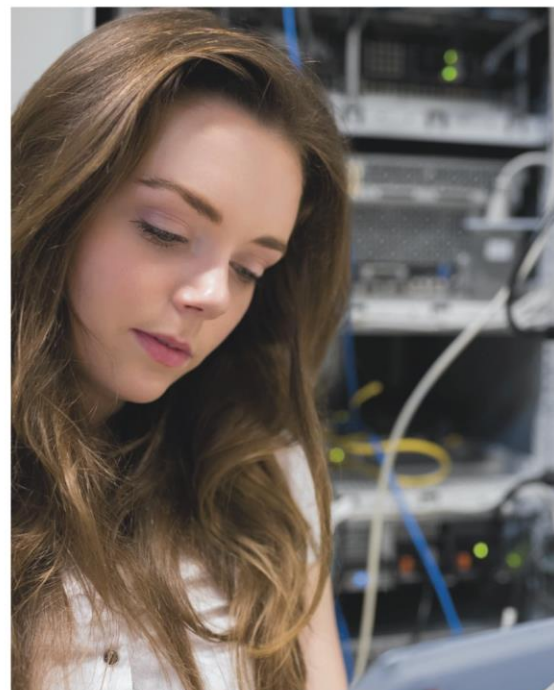
SMÅFÖRETAGS BAROMETERN

Blekinge län
September 2016

Ett samarbete mellan:

företagarna

Swedbank och
Sparbankerna

Innehåll

Om småföretagsbarometern	3
Sammanfattning av konjunkturläget i Blekinges län.....	4
Det ekonomiska läget och näringslivet i Blekinge	6
<i>Näringslivet i Blekinge</i>	7
Småföretagsbarometern – Blekinges län	9
<i>Sysselsättning</i>	9
<i>Orderingång</i>	11
<i>Tackat nej till order</i>	13
<i>Omsättning</i>	14
<i>Konjunkturindikatorn</i>	16
<i>Lönsamhetsutvecklingen</i>	20
Expansionsutsikter och hinder för expansion	21
<i>Konjunkturrisiker</i>	23
<i>Politiska risker</i>	23
Slutsatser och utmaningar för företagsklimatet	24

Om småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar om utvecklingen de kommande 12 månaderna. Underlaget utgörs av intervjuer med företagare som har minst en och högst 49 anställda. Det är alltså företagarnas personliga uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i den redovisade indikatorn för konjunkturen.

Småföretagsbarometern är Sveriges största konjunkturundersökning inriktad speciellt på småföretagskonjunkturen och har genomförts sedan 1985. Undersökningen omfattar 4 000 företagare inom det privata näringslivet med 1-49 anställda. Urvalet motsvarar totalt över 500 000 privata företag fördelade över hela landet. Sammanlagt har dessa företag omkring 2,1 miljoner sysselsatta. Storleken på urvalet och antalet respondenter gör att svaren kan delas upp så att vi kan mäta skillnader i konjunkturuppfattning hos Sveriges småföretag i samtliga län.

Småföretagsbarometern baseras på en grov indelning av företagen i industri¹- eller tjänsteföretag, detta för att siffrorna ska bli mer informativa då förutsättningarna för dessa två huvudgrupper av företag skiljer sig åt. Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Företagarna, Sparbankernas Riksförbund och Swedbank. Vid genomförandet av intervjuerna har Novus medverkat. Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till att öka kunskapen om och förståelsen för de små och växande företagens betydelse för den svenska ekonomin.

Företagarna

Sparbankernas Riksförbund

Swedbank

Nettotal och konjunkturindikatorn

För att underlätta snabba svar ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring och statistik.

- a) Ja/nej
- b) Större, oförändrad eller mindre

Småföretagsbarometerens konjunkturindikator arbetar med **nettotal** där svaren räknas om till procentandelar. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar minus procentandelen negativa svar benämns nettotal. Ett värde mindre än 0 betyder kontraktion, medan ett värde över 0 betyder expansion. Nettotalet visar alltså hur snabbt tillväxten förändras, snarare än en absolut nivå

Sedan adderas nettotalet för *sysselsättning, orderingång och omsättning*. Summan av dessa nettotal bildar småföretagens **konjunkturindikator**.

¹ Industrisektorn inkluderar även byggnadsbranschen enligt Småföretagsbarometerens sektorindelning.

Sammanfattning av konjunkturläget i Blekinges län

- **Småföretagskonjunkturen** i Blekinge tyder på en mindre positiv syn på utvecklingen framöver. Det är dock en mer positiv syn av läget än för riket som helhet (netttotal 88 jämfört med riksgenomsnittet är 80), även om utvecklingen framöver skiljer sig åt. Medan riksgenomsnittet förväntas öka så är prognosen för Blekinge fallande. Det är tydligt att återhämtningen fortsatt under det gångna året men konjunkturindikatorn förväntas dock avta framöver. Framförallt är det industrisektorn i Blekinge som ser mindre positivt på utvecklingen. Ekonomiska och politiska risker som kan leda till försvagad konjunktur i Sverige eller i vår omvärld kan vara en förklaring till detta. Den expansiva svenska finanspolitiken kan vara en bidragande orsak till att tjänstesektorn ser mer positivt på utvecklingen.
- **Sysselsättningstillväxten** har ökat i Blekinge sedan 2015. Både inom industri- och tjänstesektorn har sysselsättning utvecklats positivt under de senaste 12 månaderna. Nettotalet för sysselsättningstillväxten är 18 jämfört med 14 för riksgenomsnittet. Det är inte en spektakulär utveckling men väl i linje med det allmänna ekonomiska läget, med förbättrat konjunkturläge både i Sverige och omvärlden. Förväntningarna framåt är emellertid mindre optimistiska och företagen tror på en lägre ökningstakt i sysselsättning under det kommande året. Framförallt är det tjänstesektorn som är mer negativ om utvecklingen framöver.
- **Tillväxten i orderingången** i Blekinge föll tillbaka något under de gångna 12 månaderna, från 34 till 29. Tillväxttakten för orderingången i Blekinges län har under några år varit högre än riksgenomsnittet. Under året kom riksgenomsnittet emellertid ikapp. Framförallt är det tjänstesektorn som upplevt en relativt sett mindre ökning i orderingången under de senaste 12 månaderna. Mer oroande är det emellertid att industrisektorn i Blekinge ser dystert på utvecklingen framöver. Prognosen för orderingången i industrisektorn i Blekinge faller drastiskt till minus fyra, vilket innebär att orderingång förväntas minska de kommande tolv månaderna.
- **Omsättningstillväxten** i Blekinges län har fallit tillbaka något efter den kraftiga ökningen som påbörjades under 2013. Återigen är det tjänsteföretagen i länet som drar utvecklingen med en lägre omsättningstillväxt än tidigare. Nettotalet för omsättningstillväxten i Blekinge 36 är trots detta fortfarande något över riksgenomsnittet vars netttotal blir 33. Inför det kommande året är industriföretagen återigen betydligt mer pessimistiska och förespar ett framtida netttotal på minus tre, d.v.s. fallande omsättning de kommande 12 månaderna. För tjänstesektorn är prognosen en marginell ökning av omsättningstillväxten under de kommande 12 månaderna.

- **Tillväxten av lönsamhet** har efter åren med finanskris återhämtat sig väl bland företagen i Blekinges län och lönsamheten ligger totalt sett i linje med rikets med netttotal 25. Både tjänste- och industriföretagen i Blekinge tror på en något minskad ökning i lönsamhet under det kommande 12 månaderna. Återigen är det framförallt industriföretagen som förväntar sig en svagare utveckling.
- Företagen i Blekinges län upplever till skillnad från 2015 års undersökning sämre möjligheter att växa framöver än riksgenomsnittet, 69 procent av företagen i länet anser att de har **goda utsikter att expandera** på sikt. Motsvarande siffra för riket som helhet är 70 procent.
- Brist på lämplig arbetskraft är fortsatt det enskilt största **tillväxthindret** som Blekinges småföretag upplever. Vart fjärde företag (25 procent) uppger detta som största hinder (en marginell ökning från 2015). Höga arbetskraftskostnader och tuff konkurrens de näst mest betydande expansionshindren. Betydligt fler företag i Blekinges län än i riket som helhet upplever också att politisk oförutsägbarhet utgör ett hinder för expansion.
- Den största **konjunkturrisken** enligt företagen i Blekinge är den svenska ekonomiska utvecklingen, en rad politiska och ekonomiska utmaningar kan försvaga konjunkturläget framöver. Löneökningar ses också som en betydande konjunkturrisk framöver liksom den internationella konjunkturen.
- Potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter samt skattekostnader upplevs som de största **politiska riskerna** både av företagen i Blekinges län och i riket som helhet. Även ökade skattekostnader upplevs som en betydande politisk risk. En större andel av företagen i Blekinges län, jämfört med riket, upplever också konkurrens från den offentliga sektorn som en politisk risk.

Det ekonomiska läget och näringslivet i Blekinge

I Sverige har konjunkturläget fortsatt att förbättrats och ekonomin har haft en bra utveckling under de senaste 12 månaderna med stigande sysselsättning och stark BNP-tillväxt. BNP har stigit till omkring fyra procent på årsbasis tack vare en stärkt export, expansiv finanspolitik och en hög nivå på hushållens konsumtion, vilket ger en bra grund för fler jobb i små och medelstora företag under det kommande året. Under första delen av 2016 har den positiva BNP-utvecklingen emellertid mattats av med omkring en halv procent. Samtidigt finns det ljuspunkter med ökad produktion inom näringslivet och en fortsatt stabil hushållskonsumtion.

De svenska hushållen gynnas av stigande realinkomster, låga räntor och ökad sysselsättning. Sysselsättningen återhämtade sig snabbare i Sverige än i de övriga EU-länderna efter finanskrisen och arbetslösheten stabiliserade sig på cirka 8 procent under flera år. Under 2015 började arbetslösheten att sjunka igen och under våren 2016 uppgår den till 6,3 procent i juli.² Även om arbetslösheten har sjunkit har tudelningen på arbetsmarknaden ökat, inte minst mellan inrikes och utrikesfödda. Arbetslösheten är också fortsatt hög bland lågutbildade unga och utlandsfödda. Samtidigt har Sverige lägst andel låglönejobb i EU och den största skillnaden i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda i OECD.

Arbetsmarknadsläget är därför bekymmersamt för grupper som står långt från arbetsmarknaden. Den internationella konkurrensen har blivit allt hårdare samtidigt som tjänstesektorn blivit allt viktigare för tillväxten och sysselsättningen. Lönekostnader och arbetsgivaravgifter är därför av avgörande betydelse för små och växande företags konkurrensmöjligheter.

Den svenska exporten har uppvisat en svagare återhämtning än vid tidigare konjunkturuppgångar, framför allt på grund av den svaga globala investeringstillväxten och en fortsatt prispress inom råvaruindustrin. Sveriges export är starkt beroende av de andra EU-länderna eftersom nästan 70 procent av den svenska exporten går till EU. Dessutom utgör maskiner och insatsvaror till industri- och transportsektorn en stor del av den svenska exporten. Dessa sektorer drabbades hårt av försvagad efterfråga efter finanskrisen. Eftersom investeringarna hos Sveriges handelspartners i EU växer långsamt, riskerar tillväxten på den svenska exporten vara relativt svag även framöver.

Trots den starka konjunkturutvecklingen är finanspolitiken expansiv med ökade offentliga utgifter. Bidragande faktorer är bl.a. flyktinginvandring och satsningar i offentlig sektor och på infrastruktur, framförallt bostadsbyggande. Den expansiva finanspolitiken resulterar i en del ofinansierade reformer, vilket i sin tur minskar det strukturella sparandet. Därför kan det förväntas att finanspolitiken blir något mer åtstramande framöver.

Den internationella konjunkturen är fortfarande svag och vägen till konjunkturåterhämtning har varit skakig. Det alltför låga resursutnyttjandet och en låg inflation har bidragit till en exceptionellt expansiv penningpolitik, något som kommer att prägla utvecklingen de närmaste åren. Sviter av den globala finanskrisen, bräckliga europeiska banker och avsaknad av strukturella reformer är bidragande orsaker till den tröga utvecklingen i Europa. Samtidigt brottas flera tillväxtekonomier med växande obalanser och otillräckliga reformer. Detta blev särskilt tydligt i spåren av råvaruprisfallet. Förutom de ekonomiska utmaningarna har de

---

² SCB, AKU juli 2016

politiska riskerna ökat vilket tenderar att verka återhållande på tillväxten. Storbritanniens folkomröstning för ett utträde från EU har skapat osäkerhet om det framtida EU-samarbetet även om det är förtidigt att bedöma om de ekonomiska konsekvenserna i närtid.

Näringslivet i Blekinge

Många av företagen i Blekinge län är serviceföretag som är underentreprenörer till de stora tillverkningsföretagen och den lokala handeln. Under det senaste året har utvecklingen varit positiv om än något avvaktande, till följd av politisk och ekonomisk oror i vår omvärld.

Den lokala näringslivspolitikerna har som mål att stimulera regionens näringsliv och därmed skapa en ekonomiskt hållbar utveckling samt ökad sysselsättning. Målet är att skapa en väl fungerande och hållbara lokala arbetsmarknadsregioner med en god servicenivå i alla delar av länet. Detta förutsätter ett brett samarbete med näringsliv, kommuner och andra organisationer. Region Blekinge ansvarar för det regionala utvecklingsprogrammet - det strategidokument som innehåller övergripande mål och en framtida strategisk inriktning för det regionala utvecklingsarbetet i länet.

Patrik Henningson, Kontorschef Swedbank Karlskrona

Vilka branscher expanderar, vilka branscher stagnerar eller backar?

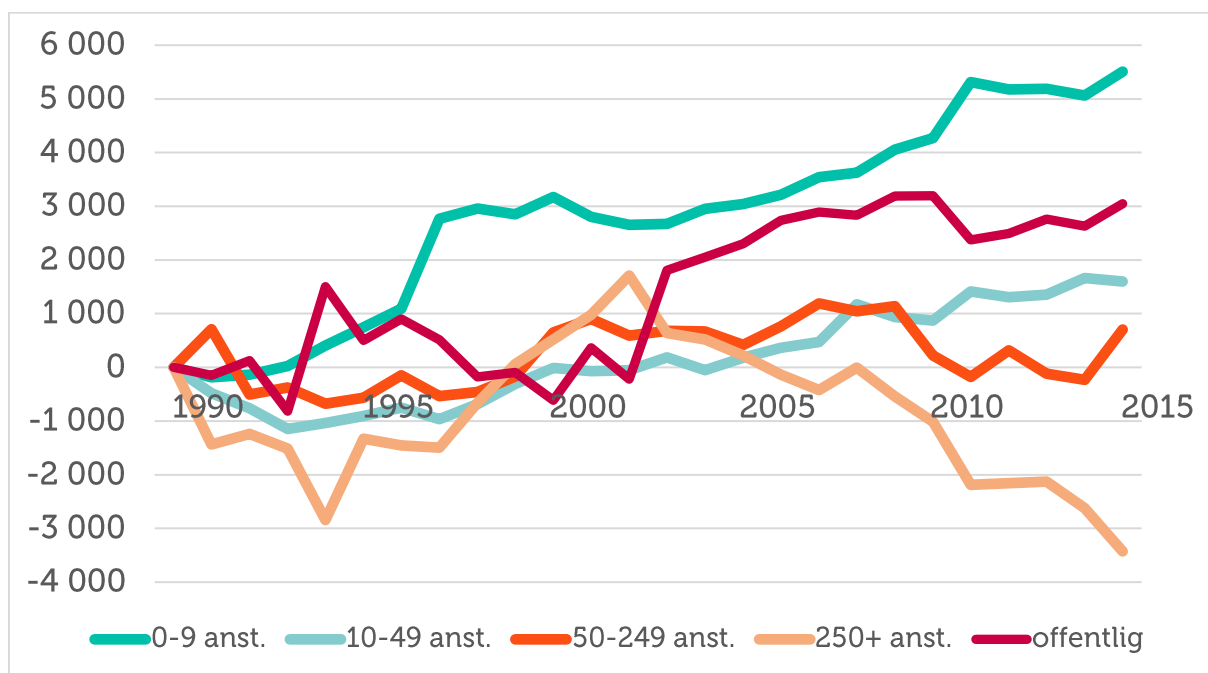
Serviceföretagen som är underentreprenörer till de större företagen växer men inte enbart i Blekinge utan också genom att de är verksamma i andra delar av regionen. Handeln har det tufft, framförallt sällanköpshandeln som bedöms stagnera, medan dagligvarusidan får viss uppgång genom stort intag av nyanlända. Bostadsaktörerna har fullt uthyrt, framförallt för att tillgodose behovet av bostäder till nyanlända. Byggföretagen som riktar in sig på nyproduktion har det tufft i större delen av Blekinge, lite undantaget Karlskrona.

Generellt sett, växer företagen i er region? Om inte, varför? Vilka är de största hindren för tillväxt för företagen i er region?

Utvecklingen är något avvaktande i brist på efterfrågan. Det är tuff konkurrens inom respektive bransch vilket gör att utvecklingen blir stillastående.

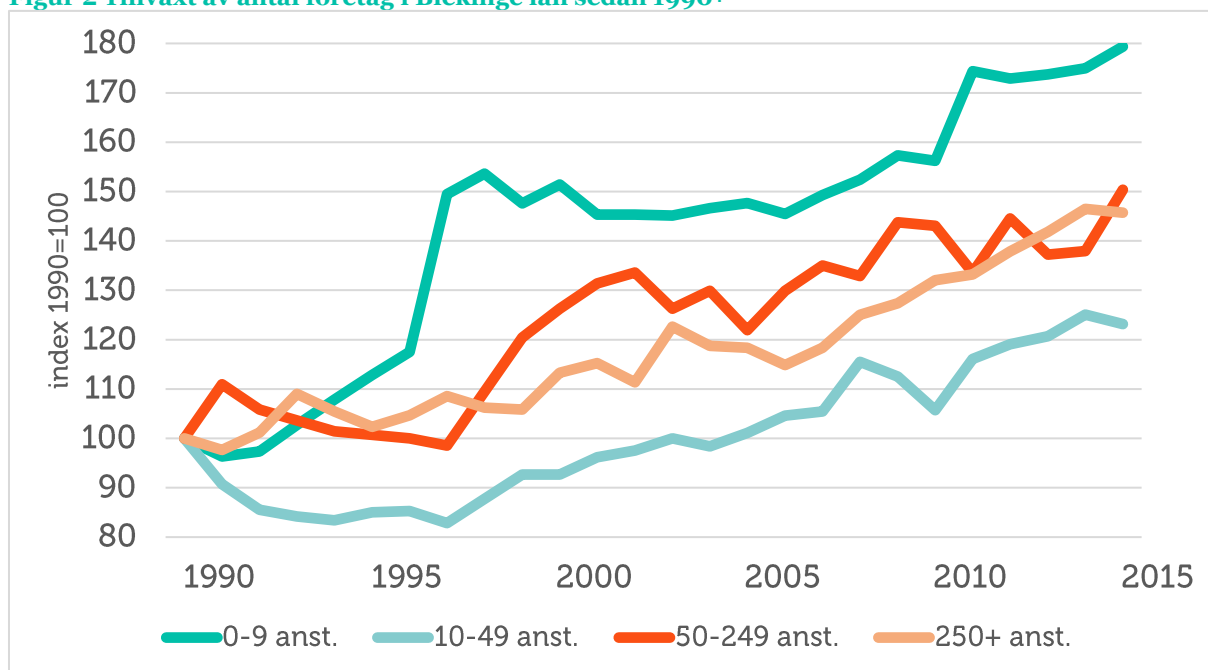
Figur 1 visar tydligt att det är de mindre, växande företagen som står för sysselsättningstillväxten i Bleking län. Även om antalet sysselsatta också har vuxit marginellt i den offentliga sektorn.

Figur 1 Tillväxt av jobb i Blekinge län sedan 1990 (källa: SCB)³

Figur 2 visar tillväxten av antal företag i olika storlekar i Blekinge län sedan 1990.

Figur 2 Tillväxt av antal företag i Blekinge län sedan 1990⁴

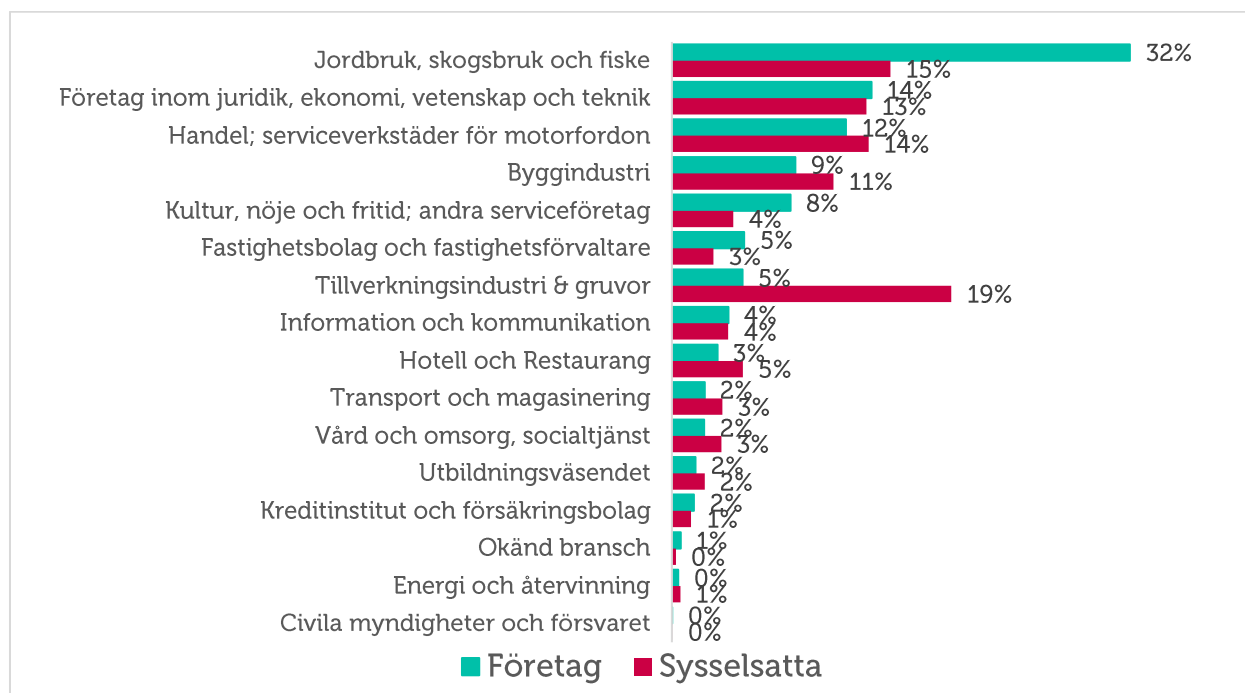
³ Arbetsställen utan anställda räknas som 1 jobb. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas.

⁴ Antalet företag definieras som antalet arbetsställen. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas

I Blekinge län är en relativt stor andel av de sysselsatta verksamma i företagen inom tillverkningsindustrin (Figur 3).

Figur 3 Fördelning av privata företag per bransch, antal företag och sysselsatta, år 2015 (källa: SCB)

Småföretagsbarometern – Blekinges län

Sysselsättning

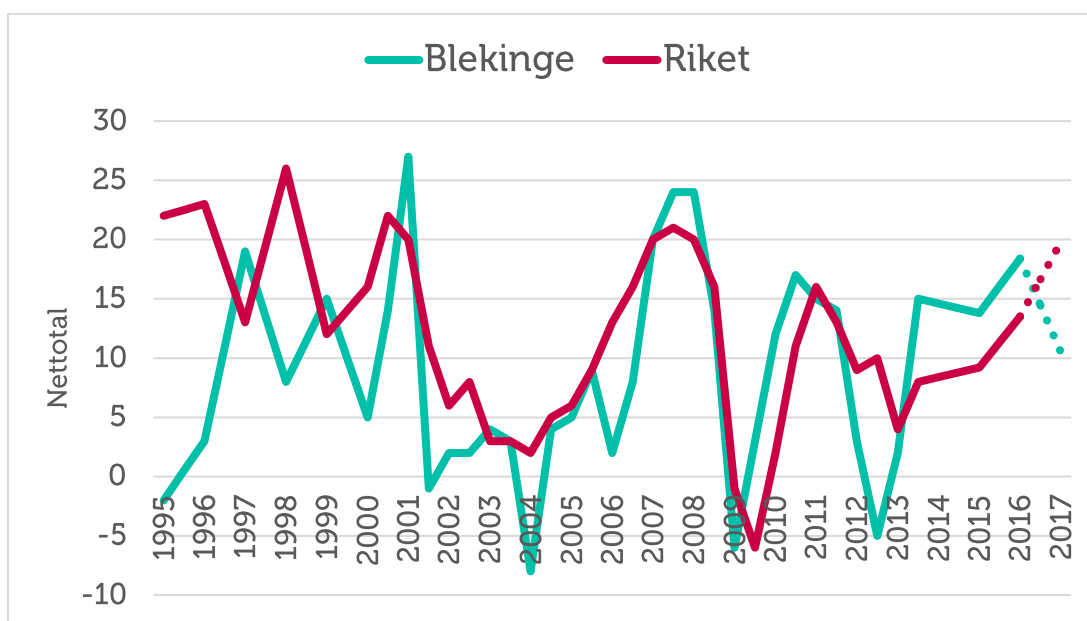
Sysselsättning mäter hur många som har jobb. Att vara i arbete kan vara som anställd, egen företagare eller att på annat sätt arbeta heltid eller deltid. Ett netttotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Det innebär alltså att sysselsättningen totalt sett ökar i landets småföretag.

Sysselsättningstillväxten i Blekinge har ökat sedan 2015. Ökningen är ett resultat av att både industri- och tjänstesektorn har ökat anställningstakten sedan mätningen 2015. Totalt sett säger drygt vart fjärde företag i länet (26 procent) att man har ökat sin personalstyrka samtidigt som sju procent av företagen dragit ned på antal personal. Nettotalet landar på 18, vilket alltså är högre än sysselsättningstillväxten i riket (14) samt en ökning för länet jämfört med 2015 års netttotal på 14, se figur 4. Ett netttotal över noll betyder det att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Eftersom länet har ett positivt netttotal innebär det att sysselsättningen totalt sett ökar i länets företag.

Både inom industri- och tjänstesektorn har sysselsättning utvecklats positivt under de senaste 12 månaderna, från ett netttotal på 12 år 2015 till ett netttotal på 14 år 2016 (Figur 4). Det är inte

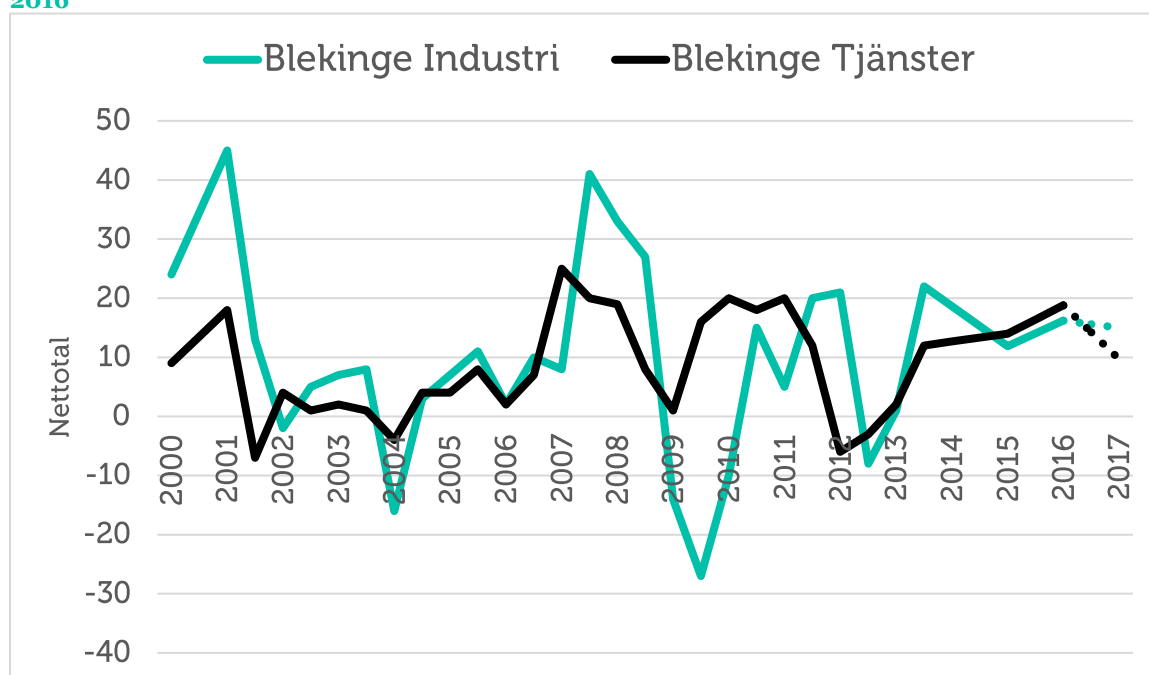
en spektakulär utveckling men väl i linje med det allmänna ekonomiska läget, med förbättrat konjunkturläge både i Sverige och omvärlden. Även inom tjänstesektorn har sysselsättningsutvecklingen stigit från 2015 års nivåer, från ett nettotal på 14 till ett nettotal på 19. Också detta är i linje med det allmänna konjunkturläget som till stor del drivs av tjänsteefterfrågan.

Figur 4 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Blekinges län och riket 1995-2016

Förväntningarna framåt är emellertid mindre optimistiska och företagen tror på en lägre tillväxttakt i sysselsättning under det kommande året. Nettotalet för utvecklingen av sysselsättningen i Blekinge faller på ett års sikt från 18 till 11. Framförallt är det tjänstesektorn som är mer negativ om utvecklingen framöver och nettotalet faller från 19 till och 10. Prognosen för industrisektorn är mindre negativ och nettotalet för sysselsättningsutveckling i industrin faller endast marginellt från 16 till 15. Båda sektorerna förväntar sig alltså att sysselsättningen ökar i en långsammare takt framöver, se figur 5.

Figur 5 Sysselsättningsutvecklingen (nettotal) i Blekinges län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

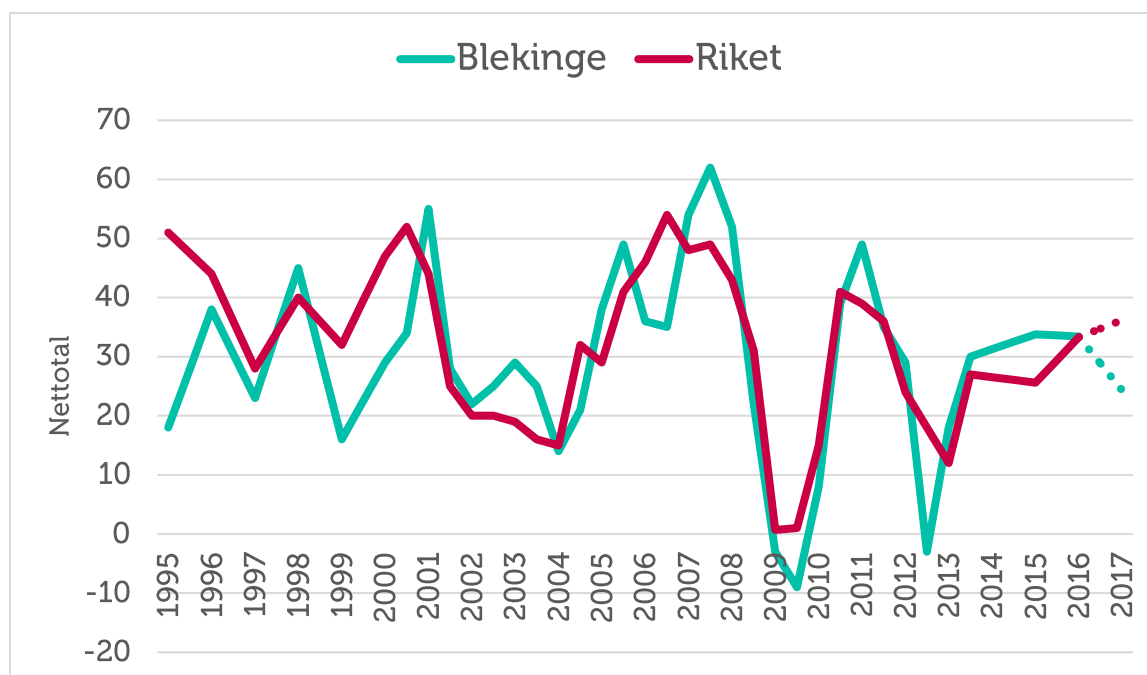

Orderingång

Med **orderingång** menas vanligtvis de beställningar som erhållits under en viss period. Eftersom själva antalet beställningar inte är särskilt informativt mäts orderingång som hur det totala värdet avseende orderingången, eller antal uppdrag, förändrats under tidsperioden.

Orderingången för länets småföretag har utvecklats relativt svagt under de senaste 12 månaderna. Tillväxttakten för orderingången i Blekinges län har under några år varit högre än riksgenomsnittet. Under året kom riksgenomsnittet emellertid ikapp, samtidigt som nettotalet för orderingången i Blekinge föll tillbaka något från 34 till 29, figur 6. Framförallt är det tjänstesektorn som upplevt en mindre ökning i orderingången under de senaste 12 månaderna (Figur 7). Sammantaget i länet är det 48 procent av småföretagen som haft en ökad orderingång, medan 15 procent haft minskad orderingång. Länets totala netttotal på 29 kan jämföras med riksnittet på 33.

Figur 6 Orderutveckling (nettotal) i Blekinges län och riket 1995-2016

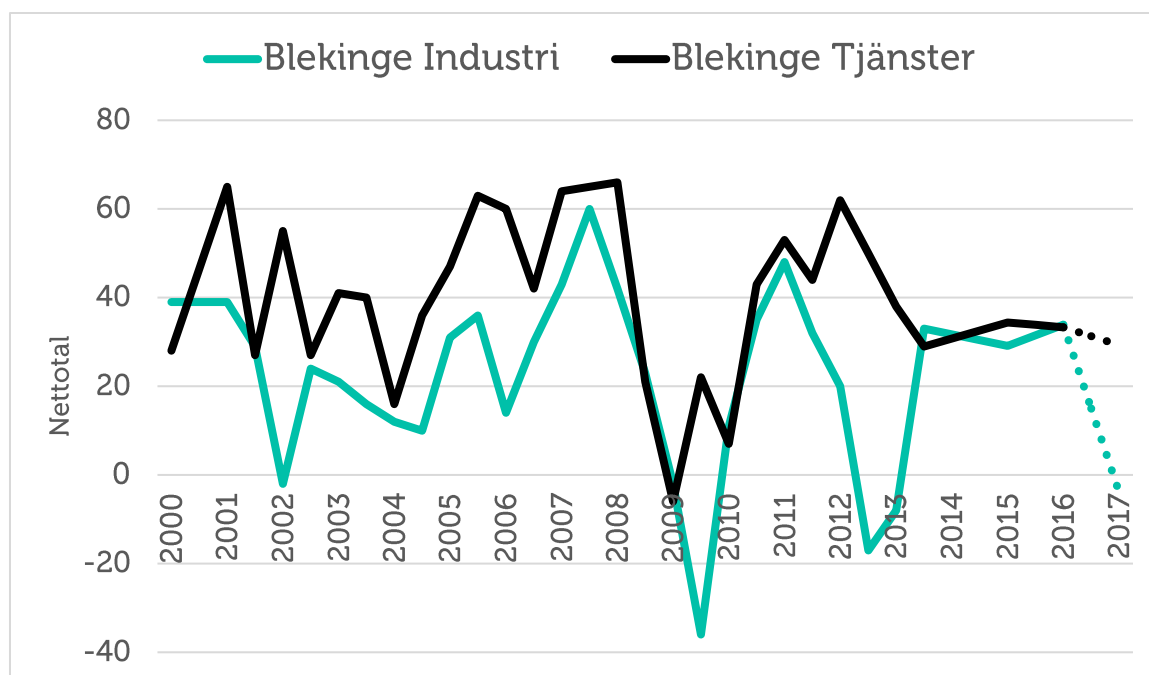

Den ökade orderingen beror främst på en mindre positiv ordergång inom tjänstesektorn, där nettotalet minskat från 34 till 33. För industrisektorn har orderingen ökat under året och nettotalet har stigit från 29 till 33. Blekinge ligger därmed i linje med rikets genomsnittliga nettotal för orderingar i både tjänste- och industrisektorn.

Betydligt mer oroande är det att framförallt industrisektorn i Blekinge ser dystert på utvecklingen framöver, se figur 7. Prognosen för orderingen i industrisektorn i Blekinge faller drastiskt till minus fyra. Det innebär att ordergång förväntas minska de kommande tolv månaderna.

Förväntningarna om ordergångarna under det kommande året blir därför fallande. Företagen i Blekinge tror totalt sett på en lägre tillväxt i orderingen. Tjänstesektorns prognos är att nettotalet för orderingen faller från 33 till 29 på ett års sikt, medan industrisektorn förutspår en minskad ordergång motsvarande ett framtida nettotal på minus fyra. En möjlig förklaring till industrins mera negativa syn på orderingen framöver, kan vara att denna sektor är mer beroende av internationell handel och export. Den ekonomiska och politiska turbulensen i Europa och omvärlden kan förväntningar om en mer negativ handelsutveckling framöver.

Figur 7 Ordergång (nettotal) i Blekinges län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Tackat nej till order

Konjunkturläget är gott och de flesta företag har mycket att göra. När tiden inte räcker till, om personal saknas, eller då finansiering saknas till nödvändiga investeringar kan många företag behöva tacka nej till order. Av länets småföretagare har 60 procent tvingats tacka nej till order under det senaste året (Figur 8). Den huvudsakliga anledningen är att företagen uppger att de redan har mer att göra än de hinner med (63 procent av de som tackat nej). Osäkerhet inför kunden är ytterligare en anledning (13 procent) till när företag i Blekinge tackat nej till en order.

Figur 8 Huvudorsaken till att företag har tackat nej till order under de senaste 12 månaderna

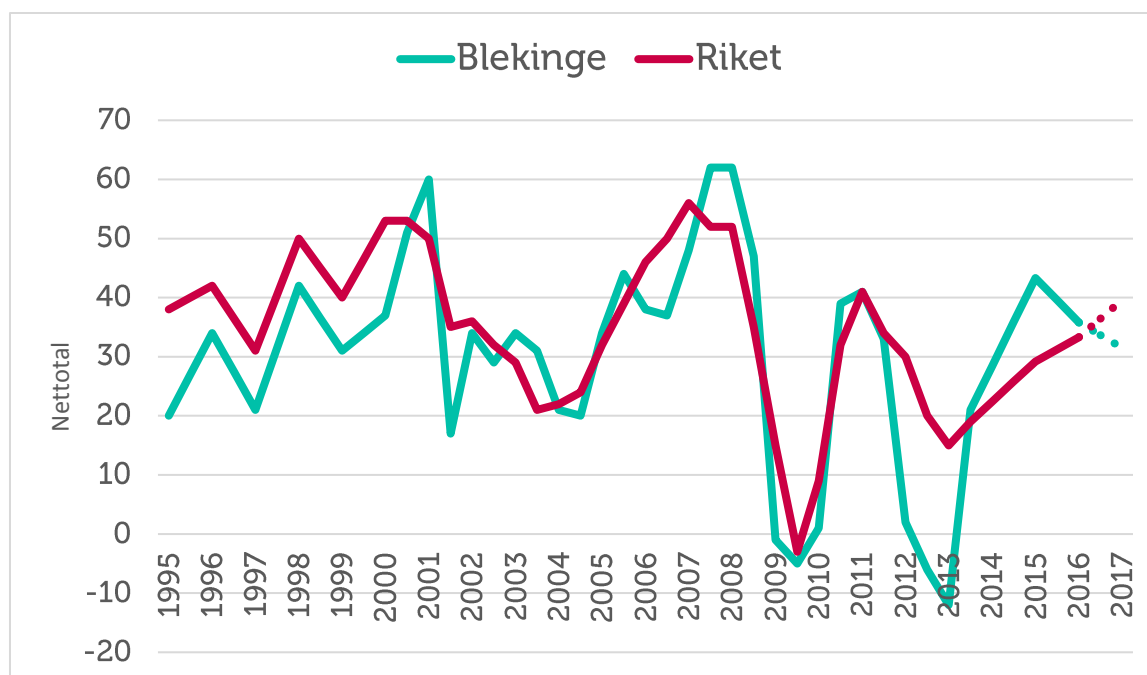
Omsättning

Ett företags **omsättning** är likvärdigt med dess sammanlagda intäkter från sålda varor och utförda tjänster under en viss period. Förändringar i omsättningen jämfört med föregående period används ofta för att indikera företagets tillväxt.

Omsättningstillväxten i Blekinges län har fallit tillbaka något efter den kraftiga ökningen som påbörjades under 2013, se figur 9. Totalt sett har nettotalet för omsättning fallit från 43 till 36. Nettotalet för omsättning i Blekinge är trots detta fortfarande något över riksgenomsnittet på 33. Det är tjänsteföretagen i länet som drar utvecklingen nedåt. Nettotalet för omsättning i tjänstesektorn har fallit från 45 till 35 (Figur 10).

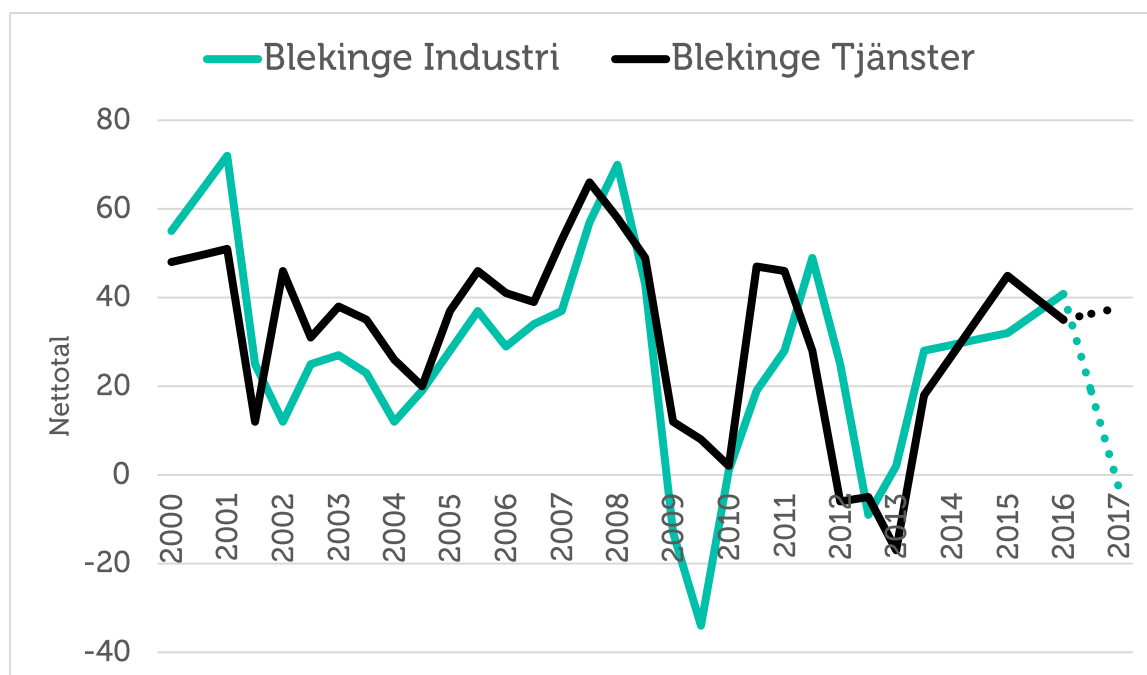
Förväntningarna inför det kommande året är en fortsatt något fallande omsättningstillväxt. Nettotalet förväntas falla tillbaka till 32 på 12 månaders sikt. Således skiljer sig förväntningarna om den framtida omsättningsutvecklingen i Blekinge från genomsnittet bland rikets småföretagare, som är positiva med en ökning i nettotalet från 33 till 40.

Figur 9 Omsättningsutveckling (netttotal) i Blekinges län och riket 1995-2016

Industrisektorn har haft en fortsatt tillväxt i omsättningen under det senaste året och går från ett netttotal på 32 till 41. Tjänsteföretagens omsättningstillväxt har däremot minskat, nettotalet har under de senaste 12 månaderna fallit från 45 till 35 (Figur 10). Inför det kommande året är industriföretagen återigen betydligt mer pessimistiska och förespar ett framtida netttotal på -3 d.v.s. fallande omsättning de kommande 12 månaderna. För tjänstesektorn är prognosen en marginell ökning av nettotalet för omsättning från 35 till 37. Förhållandet var det omvända i 2015 års mätning då Blekinges industriföretag relativt sett var mer optimistiska än tjänsteföretagen gällande förväntningarna på omsättningstillväxten. Minskad exportefterfrågan och ökad ekonomisk och politisk oro kan påverka den internationella konjunkturåterhämtningen och är en trolig förklaring till denna förändring.

Figur 10 Omsättningsutveckling (nettotal) i Blekinges län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Konjunkturindikatorn

Konjunkturen beskriver den makroekonomiska utvecklingen, alltså det allmänna ekonomiska läget i en ekonomi. Framförallt omfattar begreppet arbetslöshet, inflation och tillväxt. När man talar om konjunktur brukar man tala om hög- eller lågkonjunktur beroende på konjunkturykeln. En konjunkturykel är vanligtvis mellan tre till åtta år.

Högkonjunktur är när näringslivet har fullt upp med att producera och leverera varor eller tjänster. Det betyder att arbetslösheten är låg och att investeringarna ökar.

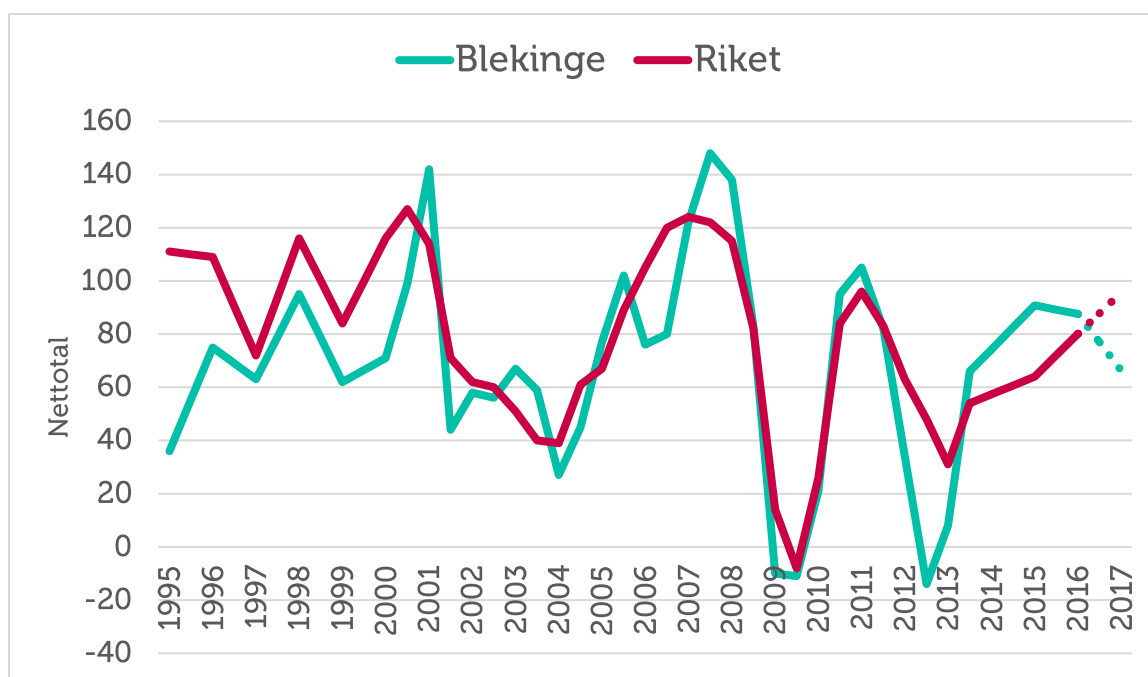
Lågkonjunktur är när efterfrågan på varor och tjänster är mindre än det som produceras. När företagen upplever minskad efterfråga på varor eller tjänster, kan de tvingas dra ner på personal och avstå nyinvesteringar. Det betyder att arbetslösheten ökar och investeringar minskar.

Nu har vi gått igenom utvecklingen av sysselsättning, orderingång och omsättning för länets småföretag. Genom att addera nettotalen för dessa tre faktorer får vi konjunkturindikatorn för småföretagen i länet. I 2015 års mätning var det sammanvägda nettotalet för konjunkturindikatorn i länet 91. Årets sammanvägda nettotal för konjunkturindikatorn i länet är 88 vilket tyder på en mindre positiv syn på utvecklingen framöver. Det är dock en mer positiv syn av läget än för riket som helhet (riksgenomsnittet är 80), även om utvecklingen framöver skiljer sig åt. Medan riksgenomsnittet förväntas öka så är prognosen för Blekinge fallande (Figur 11).

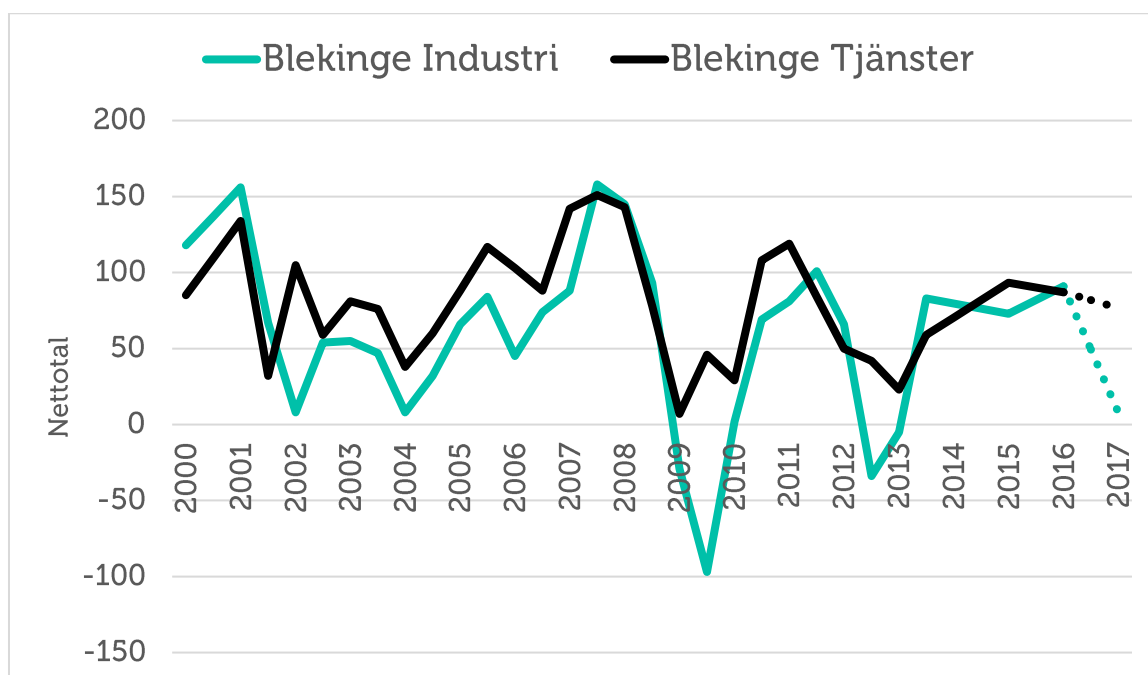
Länets småföretagare har upplevt en tämligen kraftig återhämning i konjunkturen efter två perioder av drastiskt försvagad konjunktur, först under 2008- 2009 och sedan en andra gång under 2012-2013. Från att år 2007 ha nått ett netttotal på 148, bottnade index 2012 med ett värde på -14. Det är tydligt att botten är passerad och återhämtningen fortsatt under det gångna året. Konjunkturindikatorn förväntas dock avta framöver. Framförallt är det industrisektorn i Blekinge som ser mindre positivt på utvecklingen framöver. Ekonomiska och politiska risker som kan leda till försvagad konjunktur i Sverige eller i vår omvärld kan vara en förklaring till detta. Den expansiva svenska finanspolitiken kan vara en förklaring till att tjänstesektorn ser mer positivt på utvecklingen.

Figur 11 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, ordergång och omsättning (netttotal) i Blekinges län och riket 1995-2016

Under det kommande året räknar tjänstesektorn med en något avtagande tillväxt, indikatorn förväntas falla från 87 till 77. Industrin, vars sammanlagda konjunkturindikator har förbättrats (från 73 till 82) sedan den föregående mätningen, räknar emellertid med en dramatiskt minskad sysselsättning, ordergång och omsättning på ett års sikt. Se figur 12.

Figur 12 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, orderingång och omsättning (netttotal) i Blekinges, industri- och tjänstesektor 2000-2016

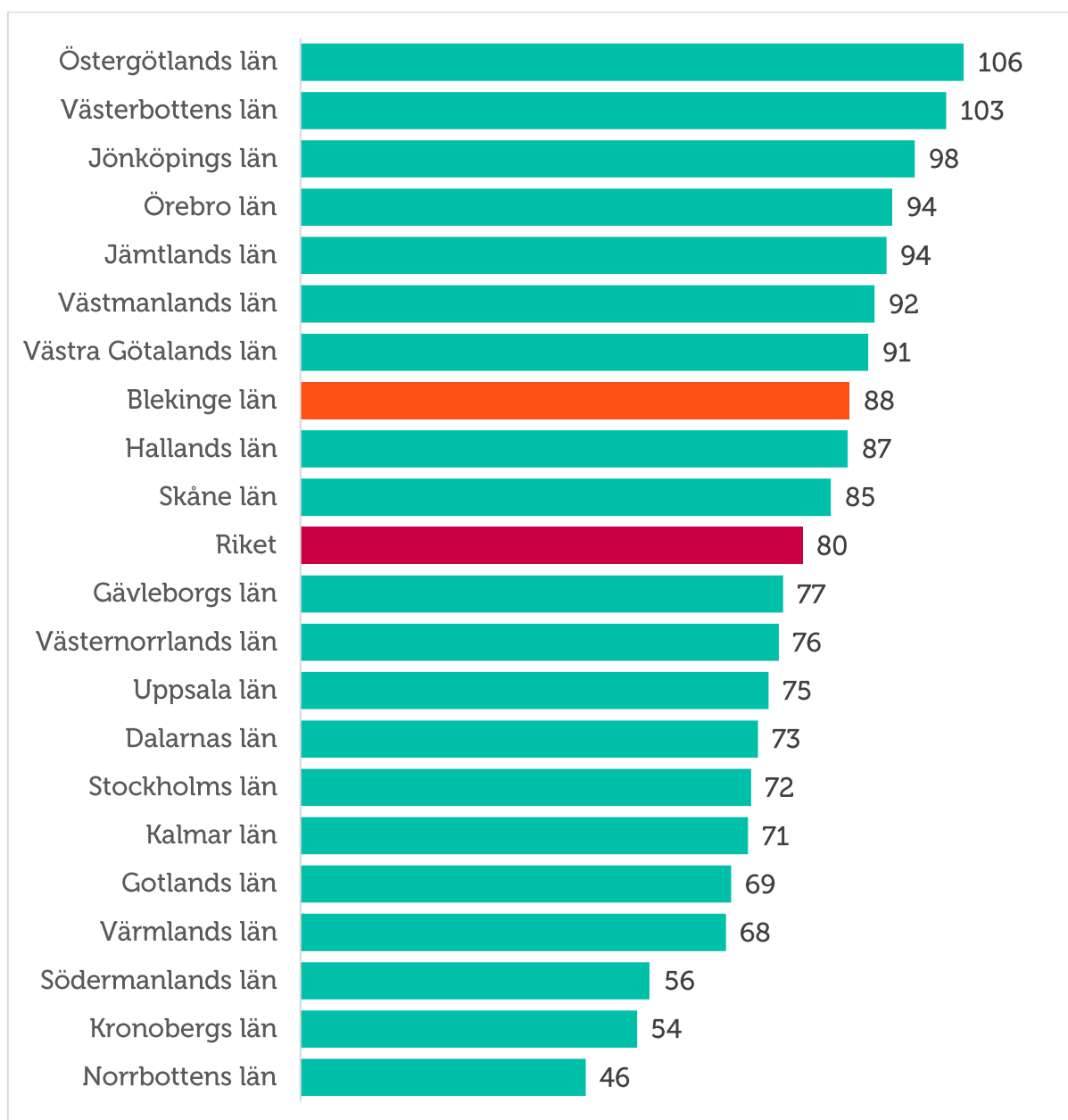
Småföretagsbarometerns resultat bekräftas i stort av Konjunkturinstitutet KI, som kontinuerligt analyserar hushållens och företagens syn på det ekonomiska läget.⁵ Deras mätningar indikerar ett sämre humör hos både hushåll och företag i juli, men framför allt hos exportindustrin. Detta bekräftas också av Business Sweden's exportchefsindex⁶ som för årets tredje kvartal visar att exportförväntningarna sjunker brett enligt. Både totalindex, synen på nuläget och prognosen för de kommande tre månaderna har backat tillbaka enligt Business Sweden.

För den sammanvägda konjunkturindikatorn placerar sig Blekinge län, trots viss tillbakagång över riksgenomsnittet för 2016. Figur 13 visar länsfördelningen runt riksgenomsnittet. Förväntningarna inför kommande 12 månader är emellertid mindre optimistiska och särskilt industrisektorn i Blekinge ser negativt på utvecklingen vilket kan föranleda ett särskilt fokus från lokala näringslivsrepresentanter. Det är viktigt att kommunikationen mellan näringslivets företrädare, politiker och beslutsfattare fungerar så att negativa förväntningar om framtida utvecklingen i möjligaste mån kan undvikas, eller lindras.

⁵ Konjunkturbarometern augusti 2016, Konjunkturinstitutet.

⁶ EMI (Exportchefsindex) tredje kvartalet 2016, Business Sweden.

Figur 13 Länsfördelning runt riksgenomsnittet av sammanlagd konjunkturindikator (netttotal) 2016

Magnus N:son Engelbäck, Regionchef Företagarna Syd

Det är en god konjunktur i Blekinge men tuffare tider väntas. En ljusglimt är att 7 av 10 Blekinges företagare förväntas växa inför det kommande året, främst inom tjänstesektorn. Orosmolnet är dock att en fjärdedel av företagarna upplever det svårt att finna lämplig arbetskraft. Det är det största tillväxthindret både i Blekinge och riket som helhet. Inom såväl sysselsättning, orderingång som omsättning ligger Blekinges konjunktur bättre eller i linje med rikets konjunktur men inom samtliga områden finns det en lägre ställd förväntan inför det kommande året. Vi kan se att det är framförallt industriföretagen som kommer få det mycket tufft.

Lönsamhetsutvecklingen

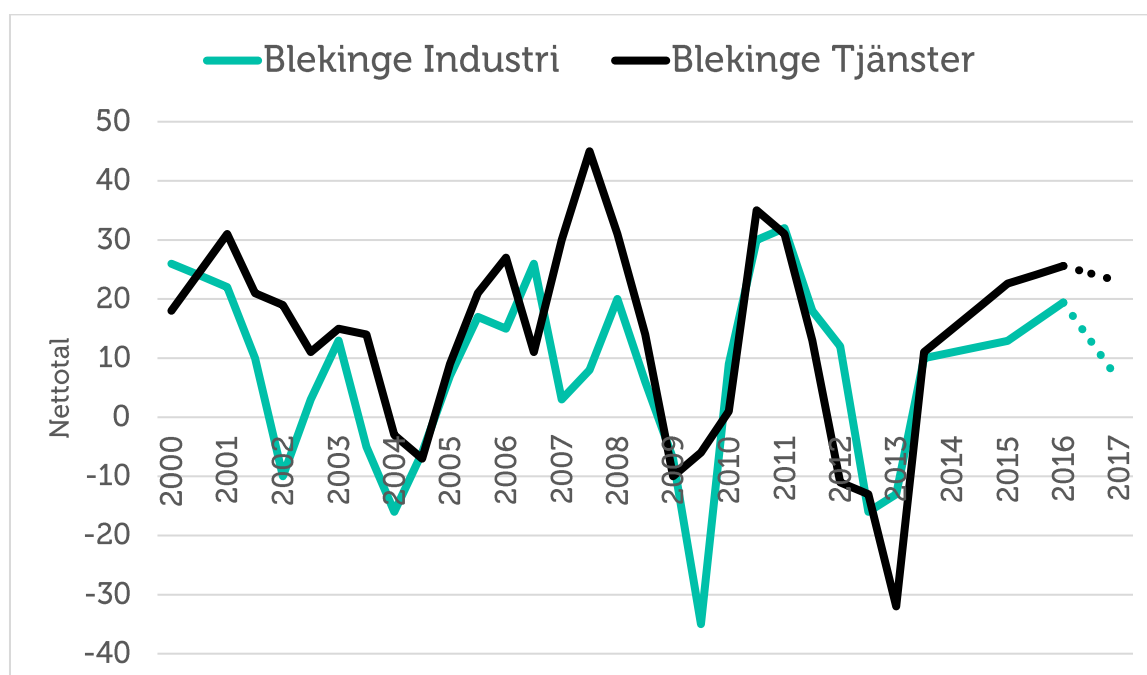
Lönsamheten diktar till stor del företagens möjligheter till att växa genom investeringar och nyanställningar. Från 2013 har lönsamheten i tjänsteföretagen i Blekinges län återhämtat sig efter åren med akut finanskris. Totalt sett är nettotalet för länets lönsamhetsutveckling samma som rikets på 25.

På sektornivå är nettotalet för lönsamhet bland tjänsteföretagen 26 i årets mätning, vilket är strax under rikssnittet på 28 (Figur 14). Industriföretagens lönsamhet har också utvecklats starkt under motsvarande period. Nettotalet för lönsamhet bland industriföretagen i länet hamnar på 19, jämförelsevis är i riksgenomsnittet för nettotalet för lönsamhet i denna sektor 24. Både tjänste- och industriföretagen i Blekinge tror på en något minskad ökning i lönsamhet under det kommande 12 månaderna. Återigen är det framförallt industriföretagen som förväntar sig en svag utveckling.

På ett års sikt förväntas det sammanlagda nettotalet för lönsamheten bland Blekinges småföretagare falla till nettotalet 21. Nettotalet för den förväntade lönsamheten ligger under rikets genomsnittliga förväntningar (netttotal 32). Nästan fyra av tio industriföretag i Blekinge (24 procent) tror på en lägre lönsamhet under det kommande året.

Utvecklingen framöver ser alltså mindre ljus ut, vilket troligen avspeglar ekonomisk och politisk oro i vår omvärld. Den positiva utvecklingen har hittills till stor del letts av tjänsteföretagen. Även om industriföretagen också gynnats av konjunkturuppgången. De tämligen dramatiska rörelserna i nettotal för lönsamhet avspeglar hur just industriföretagen i länet i högre grad påverkas av den internationella konjunkturen och exportefterfrågan.

Figur 14 Lönsamhetsutveckling (netttotal) i Blekinges län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Företagens prisförväntningar

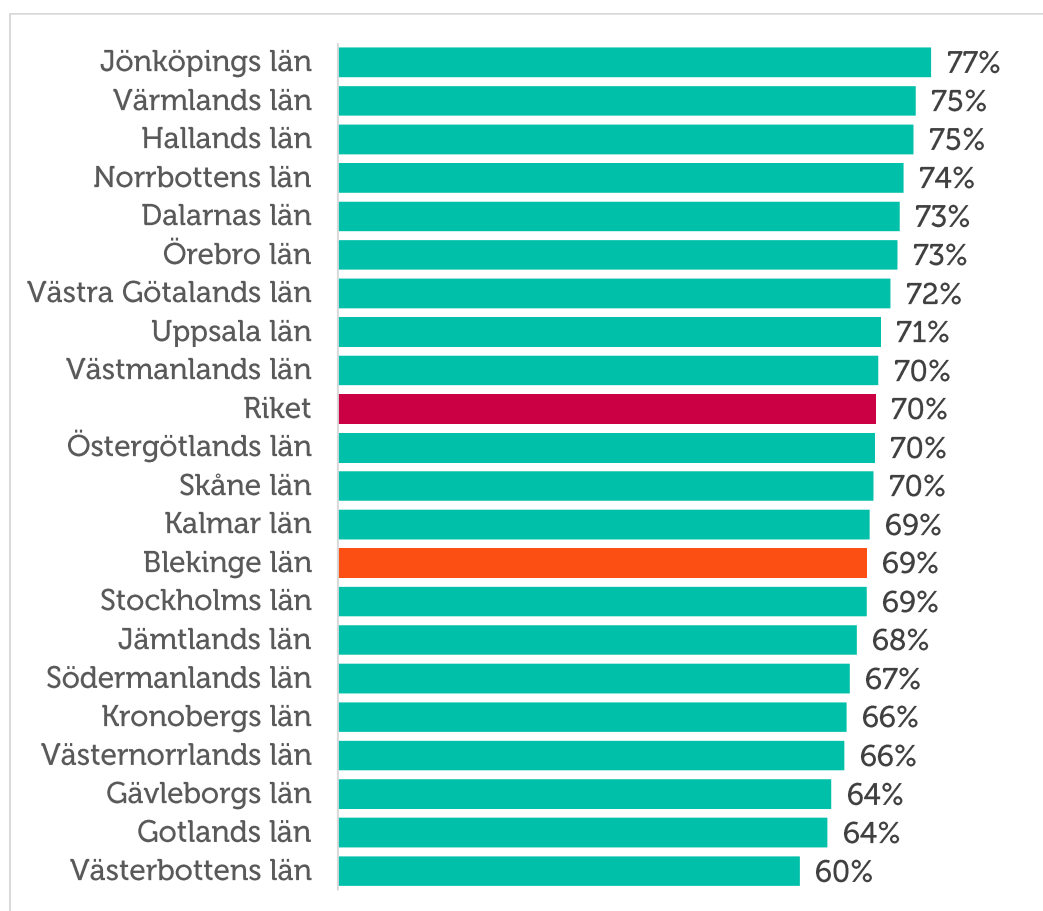
Att konjunkturen nu stärkts leder till att en större andel av företagen i länet räknar med att kunna höja priserna kommande år. Företagen i Blekinges län har något lägre förväntningar gällande prisutvecklingen än genomsnittet för riket. Av industriföretagen tror 30 procent av företagen på prisökningar och av tjänsteföretagen 34 procent. Inom industrin i riket som helhet är det 33 procent av företagen som tror på högre priser på riksnivå, motsvarande siffra för tjänstesektorn är 37 procent.

Sedan 2014 har Riksbanken kraftigt ställt om penningpolitikens utformning med bl.a. negativ reporänta. Omfattande köp av statsobligationer har också bidragit till en svagare krona. Förhoppningen är att detta ska ge exporten en skjuts framåt och därmed bidra till en positiv prisutveckling framöver.

Expansionsutsikter och hinder för expansion

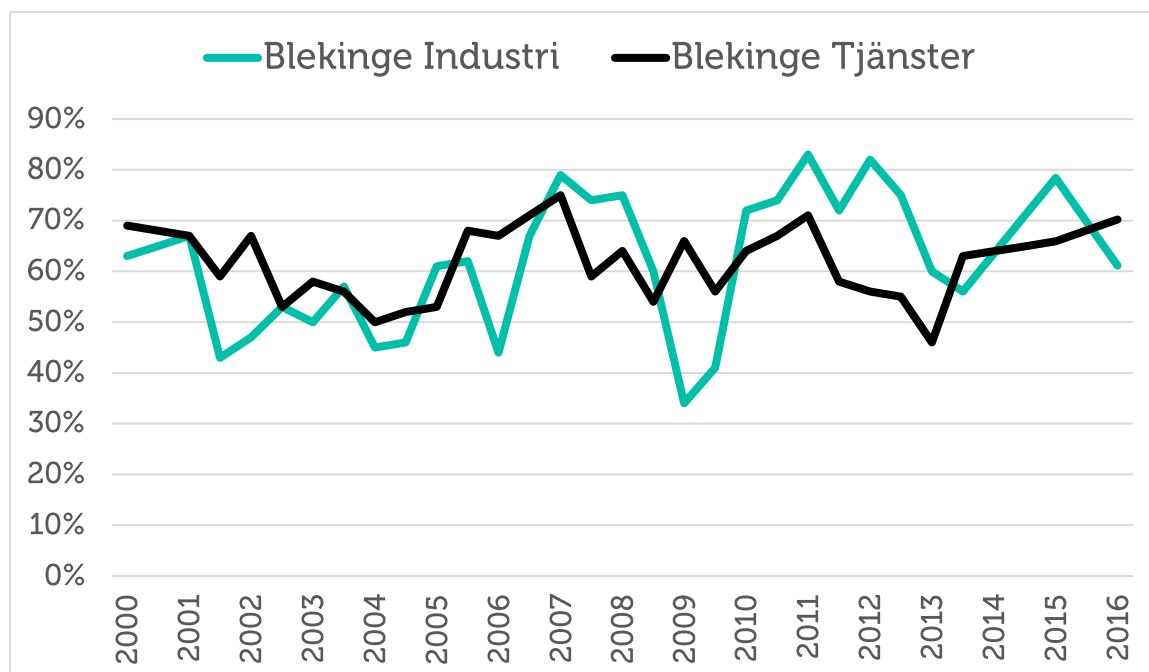
Företagen i Blekinges län upplever något sämre möjligheter att växa framöver än riksgenomsnittet, 69 procent av företagen i länet anser att de har goda utsikter att expandera på sikt. Motsvarande siffra för riket som helhet är 70 procent (Figur 15).

Figur 15 Företagens expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) per län och i riket 2016

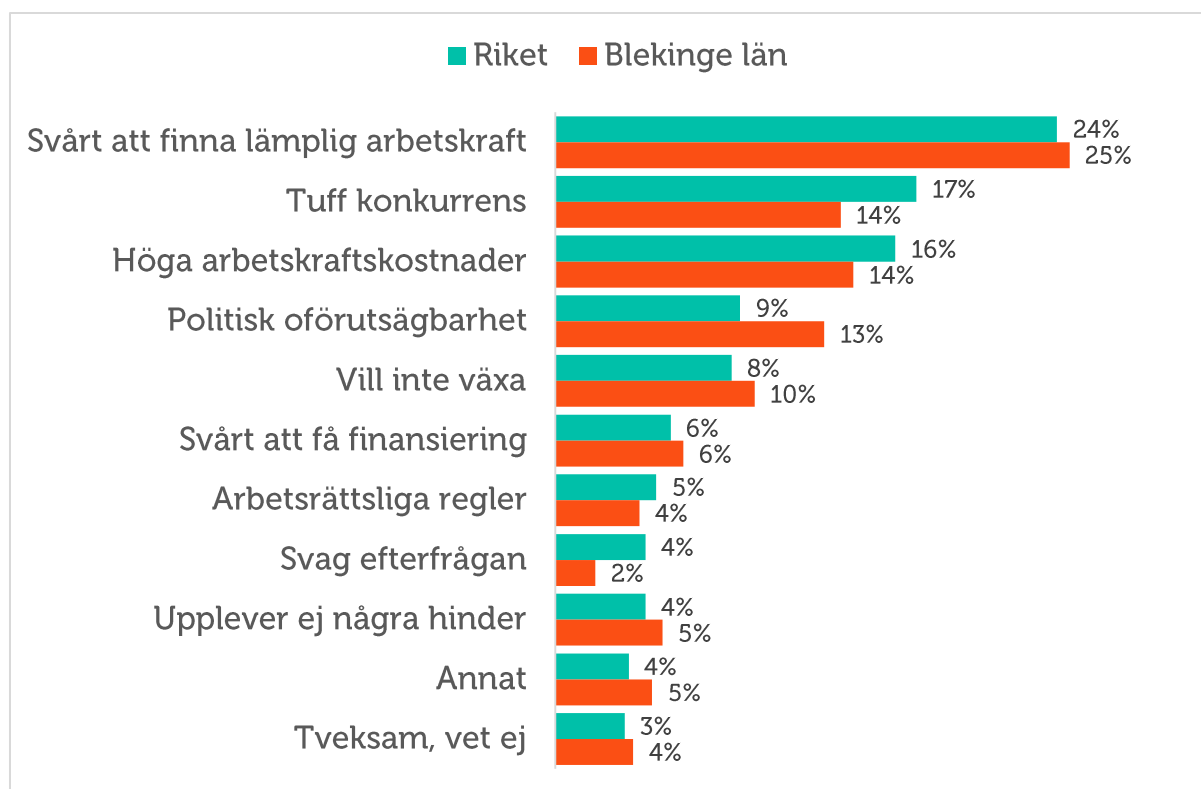
Tjänstesektorn har en mer positiv syn på framtidsutsikterna än industriföretagen. Bland industriföretagen ser 61 procent goda expansionsutsikter, jämfört med drygt 70 procent av tjänsteföretagen, se figur 16.

Figur 16 Expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) i Blekinges län, industri- och tjänstesektorn 2000-2016

Brist på lämplig arbetskraft är fortsatt det enskilt största tillväxthindret som Blekinges småföretag upplever. Vart fjärde företag (25 procent) uppger detta som största hinder, vilket är en marginell ökning från 2015. Se figur 17. Höga arbetskraftskostnader och tuff konkurrens hamnar på andra plats med 14 procent av företagen vardera som upplever detta som ett expansionshinder. Många företag i Blekinges län upplever också att politisk oförutsägbarhet utgör ett hinder för expansion, hela 13 procent, vilket är betydligt över riksgenomsnittet. Att tuff konkurrens seglat upp som ett mer betydande tillväxthinder speglar troligen återhämtningen i konjunkturläget, ökat kapacitetsutnyttjande och en ökad internationell konkurrens till följd av detta.

Figur 17 Tillväxthinder enligt företagen i Blekinges län och i riket 2016 (procent)

Konjunkturrisker

Den svaga inhemska konjunkturen är den största konjunkturrisken enligt 36 procent av företagen i länet. Löneökningar ses som en betydande konjunkturrisk framöver (15 procent). Liksom internationella konjunkturfaktorer och ränte- och valutakostnader, där 11 respektive 7 procent anger dessa som de största konjunkturriskerna.

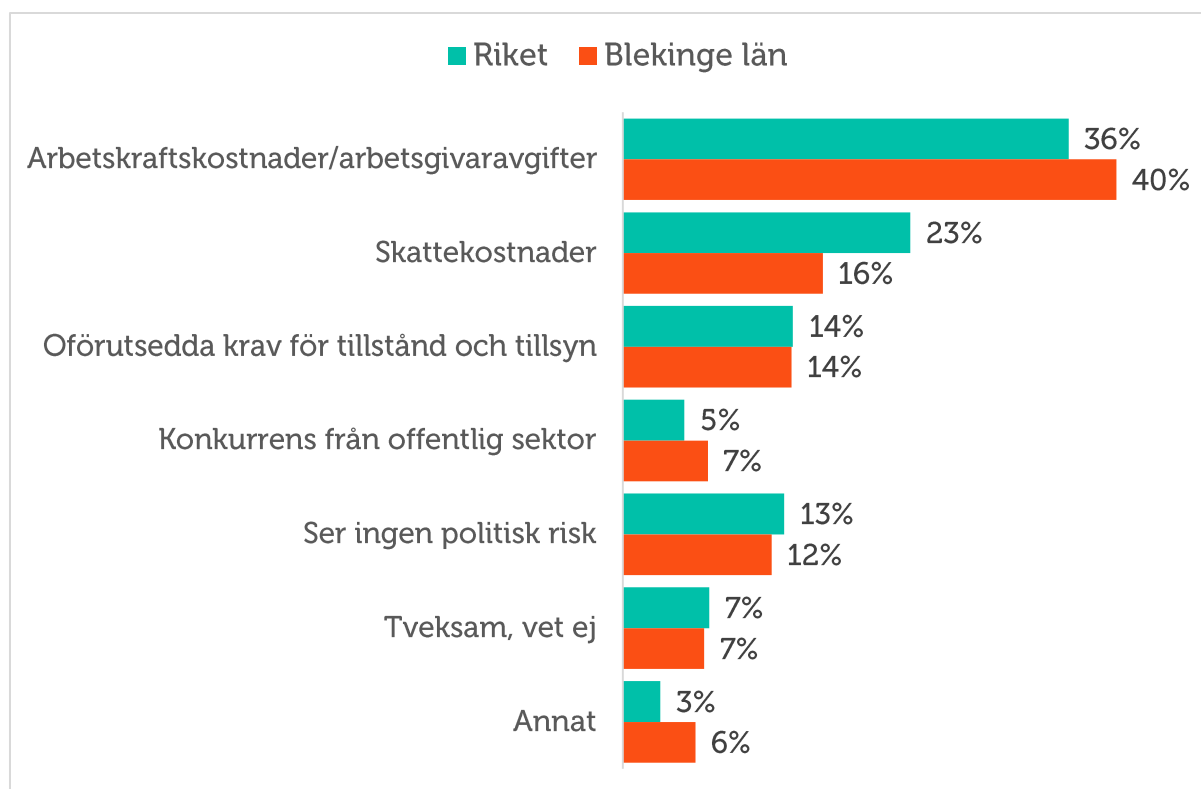
Trots att konjunkturen förbättrats avsevärt och företagen är fortsatt optimistiska, finns en viss osäkerhet och prognosen för de kommande 12 månaderna är betydligt mindre optimistisk. Exempel på osäkerheter som kan påverka konjunkturåterhämtningen är kraftiga pris- och kostnadsökningar samt brist på lämplig arbetskraft. Osäkerheten i avtalsrörelsen under 2015/16 kan också ha bidragit till en oro för att löneökningar kommer att försvaga konjunkturläget framöver.

För att fördjupa förståelsen kring företagets syn på konjunkturläget och risker som påverkar företaget, ställdes kompletterande frågor om politiska risker och personliga risker.

Politiska risker

Potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter upplevs som den största politiska risken av företagen i Blekinges län, liksom i riket som helhet (Figur 18). Även ökade skattekostnader upplevs som en betydande politisk risk. En större andel av företagen i Blekinges län, jämfört med riket, upplever också konkurrens från den offentliga sektorn som en politisk risk.

Figur 18 Vilken anser du är den största politiska risken för ert företag?

Slutsatser och utmaningar för företagsklimatet

Den svenska konjunkturen har utvecklats mycket väl under det senaste året och de små och medelstora företagen är tillväxtmotorn, så även i Blekinge län. Årets konjunkturindikator uppgår till 80 för riksgenomsnittet och 88 för Blekinge län vilket visar på en stark utveckling från ifjol.

Det är sju av tio företag som uppger att de vill växa. Samtidigt står företagen inför en rad hinder som motverkar en framtida expansion. Det är framförallt svårt att finna lämplig arbetskraft på arbetsmarknaden och höga arbetskraftskostnader gör att många företag tvekar att anställa. Även politisk oförutsägbarhet har stor påverkan på ett företags expansionsplaner.

Trots att konjunkturen förbättrats avsevärt och företagen är fortsatt optimistiska, finns en viss osäkerhet om utvecklingen framöver. Exempel på osäkerheter som kan påverka konjunkturåterhämtningen är kraftiga pris- och kostnadsökningar samt brist på lämplig arbetskraft. För vissa branscher tycks den politiska diskussionen kring vinstuttag och tillståndsprövning ha en tydlig effekt på förväntningarna.

Utvecklingen det senaste året visar att det är de små och medelstora företag som utgör motorn i jobbskapandet. Det är dessa företag och företagsamma människor som tar risker, som anställer, som skapar varaktiga jobb och som via skattsedeln bidrar till vår gemensamma välfärd. Nästan alla småföretag är ägarledda, där ägaren bor och verkar på orten, med ett stort engagemang för lokalsamhällets utveckling. Småföretagen har därmed en central betydelse för

den lokala ekonomin. Denna utveckling kommer att fortsätta under förutsättning att det skapas goda villkor för företag att starta, expandera och anställa. Det handlar om att företagare ska kunna verka på en rättvis och konkurrensneutral marknad. Villkoren för företagande ska vara lika, oavsett företagsform och bransch. Samt oavsett om företaget har kollektivavtal eller inte och oavsett var företaget verkar geografiskt i Sverige.

De sex viktigaste utmaningarna för det svenska företagsklimatets utveckling är därför även fortsättningsvis att:

- **Säkra småföretagens tillgång till kompetens.** Svårigheten med att hitta lämplig arbetskraft är ett av de största tillväxthindren för små företag. Det är viktigt att underlätta matchning av jobbsökande och företag. Utbildningssystemets utformning samt landsbygdsföretagens tillgänglighet till större arbetsmarknadsregioner är avgörande i dessa avseenden eftersom det påverkar tillgången på kompetenta och erfarna arbetstagare.
- **Den samlade kostnaden för att anställa måste sänkas.** Detta bör ske genom sänkta arbetsgivaravgifter. Genom att införa ett arbetsgivaravdrag kan arbetsgivaravgiften sänkas generellt för mindre företag som vill anställa.
- **Förenkla och sänk skatterna.** Det behövs en översyn av skattesystemet som ger internationellt konkurrenskraft och incitament till företagande, arbete, utbildning och rörlighet. Det ska vara mer lönsamt att ta de risker och det ansvar som det innebär att driva företag. Ta bort de skatter och regler som idag missgynnar ägaredda företag.
- **Minska regelbördan.** Intensifiera den nationella regelförenklingen. Moms- och andra skatteregler utgör, tillsammans med de arbetsrättsliga reglerna, en betydande regelbörda och är ett tillväxthinder för små företag. Anpassa reglerna för småföretagare. Inte tvärtom.
- **Trygghetssystemen måste vara anpassade för små företag.** Företagare ska ha samma rättigheter som anställda eftersom de betalar in i socialförsäkringssystemen efter samma principer.
- **Förbättra möjligheterna att delta i offentlig upphandling.** Offentlig sektor köper varor och tjänster för över 600 miljarder kronor årligen. Krångel och irrelevanta krav måste bort så att fler småföretag kan delta i offentliga upphandlingar. Småföretag ska kunna delta i högre utsträckning genom att ge anbud på delar av större kontrakt och med ett rimligt kravställande. Alla seriösa företag ska kunna delta i offentliga upphandlingar – oavsett om de har kollektivavtal eller inte.